

SUUNTAVIIVAT

Vähemmistö- politiikalle ja suomen kielen hallintotyölle

Hyväksynyt

Kunnan valtuusto

Hyväksytty

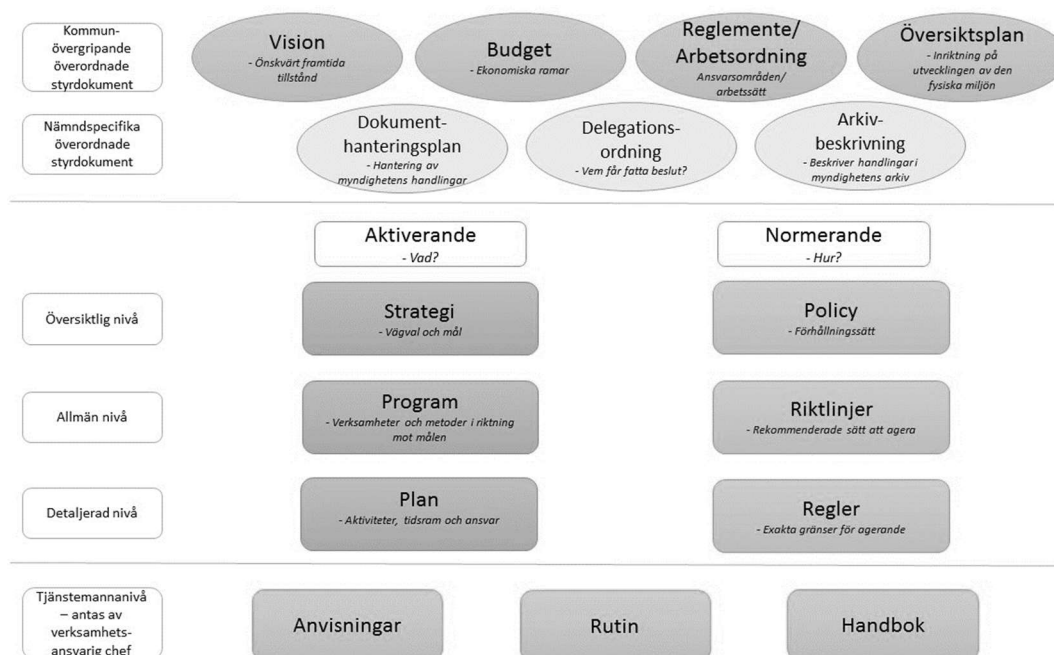
10.5.2021 § 62

Voimassaoloaika

Asiakirjavastaava

Suomen kielen vähemmistökoordinaattori

Håbon kunnan ohjausasiakirjahierarkia

Diainumero

KFN 2020/00007 nro 767

Koskee hallinnonaloja

Kunnanhallitus, kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta, lapsi- ja koulutuslautakunta, sosiaalilautakunta, hoito- ja hoivalautakunta

**Ajankohtaisuus-
tarkastuksen ajankohta**

Neljän vuoden kuluttua hyväksymisestä

Korvaa aikaisemmat versiot -

Suhteutetut ohjausasiakirjat -

Suuntaviivat vähemmistöpolitiikalle ja suomen kielen hallintotyölle

Sisältö

Håbon kunnan ohjausasiakirjahierarkia	2
Suuntaviivat vähemmistöpolitiikalle ja suomen kielen hallintotyölle	3
1. Johdanto	5
2. Tarkoitus	5
3. Rajoitus	5
4. Suuntaviivat vähemmistöpolitiikalle ja suomen kielen hallintotyölle	6
4.1 Lakimääräiset vaatimukset	6
4.2 Tiukemmat lakimääräykset vuodesta 2019 lähtien	7
4.3 Håbon kunta	7
5. Kansallisten vähemmistöjen oikeus tiedotukseen	7
5.1 Kansallisten vähemmistöjen oikeus kieleen ja kulttuuriin	7
5.2 Kansallisten vähemmistöjen oikeus vaikutusvaltaan	8
5.3 Koordinointi ja seuranta	8
5.4 Pätevyyden kehittäminen ja rekrytointi	8
6. Suomen kielen hallintoalue	9
6.1 Oikeus käyttää suomea yhteyksissä kuntaan	9
6.2 Oikeus kulttuuriin suomen kielellä	9
6.3 Oikeus esikouluun suomen kielellä	9
6.4 Oikeus äidinkielenopetukseen kansallisissa vähemmistökielissä	9
6.5 Oikeus vanhustenhuoltoon suomen kielellä	10
6.6 Pätevyyden kehittäminen ja rekrytointi	10
6.7 Koordinointi ja seuranta	10
7. Vähemmistöpolitiikan toteutumisen tarkastus	11

7.1 Kansainväliset tarkastukset	11
7.2 Kansalliset tarkastukset	11

1. Johdanto

Asiakirja sisältää vähemmistöpoliittiset suuntaviivat, jotka perustuvat seuraaviin lakeihin: laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä (2009:724), kielilaki (2009:600), kirjastolaki (2013:801), koululaki (2010:800), sosiaalipalvelulaki (2001:453) ja syrjintälaki (2008:567).

2. Tarkoitus

Kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä annetun lain mukaan kuntien on hyväksyttävä tavoitteet ja suuntaviivat vähemmistöpoliittiselle työlleen (SFS 2009:724, § 5b)

3. Rajoitus

Kunnan on toimittava pitkäjänteisesti kansallisten vähemmistöjen oikeuksien turvaamiseksi näiden yleisten suuntaviivojen pohjalta. Ne eivät sisällä mitään tavoitteita. Kunnan hallinnonalojen ja toiminta-alojen on suuntaviivojen pohjalta laadittava selkeät tavoitteet ja sisällytettävä toimintasuunnitelma omaan toimintaansa.

4. Suuntaviivat vähemmistöpolitiikalle ja suomen kielen hallintotyölle

Joulukuussa 1999 valtiopäivät päättivät, että Ruotsi ratifioi Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen kansallisten vähemmistöjen suojelusta sekä alueellisia kieliä ja vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan. Täten juutalaiset, romanit, ruotsinsuomalaiset, saamelaiset ja tornionlaaksolaiset tunnustettiin kansallisiksi vähemmistöiksi Ruotsissa ja jiddiș, romani, suomi, saame ja meänkieli tunnustettiin kansallisiksi vähemmistökieliksi. Kukin itse päättää, haluaako kuulua yhteen tai useampaan kansalliseen vähemmistöön.

Euroopan neuvoston puiteyleissopimus kansallisten vähemmistöjen suojelemisesta on tarkoitettu suojelemaan kansallisten vähemmistöjen kulttuuriperinnön säilyvyyttä. Sen mukaan muun muassa kaikenlainen kansallisen vähemmistön syrjintä on kielletty ja valtion täytyy ryhtyä toimiin valtaväestön ja vähemmistöjen välisen tasa-arvon saavuttamiseksi.

Vähemmistökielisopimuksen tarkoituksena on suojella Euroopan kulttuurien moninaisuutta. Nykyisin Euroopassa on paljon vähemmistöjä ja joidenkin vähemmistöjen kielet ovat vaarassa hävitä kokonaan. Kukin maa valitsee itse suojeltavat kansalliset vähemmistökielet, niiden suojelutason ja millä maantieteellisillä alueilla suoja on voimassa.

4.1 Lakimääräiset vaatimukset

Kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä annetun lain mukaan kuntien on hyväksyttävä tavoitteet ja suuntaviivat vähemmistöpoliittiselle työlleen.

Håbon kunnan suuntaviivat vähemmistöpoliittiselle työlle perustuvat seuraaviin lakeihin: laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä (2009:724), kielilaki (2009:600), kirjastolaki (2013:801), koululaki (2010:800), sosiaalipalvelulaki (2001:453) ja syrjintälaki (2008:567).

Vähemmistölainsäädäntö. Tammikuun 1. päivänä 2010 tuli voimaan laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä (vähemmistölaki, 2009:724). Laissa selostetaan, mitä oikeuksia kansallisilla vähemmistöillä on koko maassa ja suomen, saamen ja meänkielen erityisillä hallintoalueilla.

Kielilaissa todetaan, että kansalliseen vähemmistöön kuuluvalla on annettava mahdollisuus oppia oma vähemmistökielensä, käyttää ja kehittää sitä.

Kirjastolaissa todetaan, että kansalliset vähemmistöt kuuluvat niihin priorisoituihin ryhmiin, joita kohtaan kirjastojen on osoitettava erityistä huomiota.

Koululaissa todetaan, että esikoulun tulee myötävaikuttaa siihen, että lapsi, jonka äidinkieli ei ole ruotsi, saa mahdollisuuden kehittää sekä ruotsin kieltään että omaa äidinkieltään, ja esikoulun tulee myötävaikuttaa siihen, että kansallisiin vähemmistöihin kuuluvat lapset saavat tukea monikulttuurisen identiteetin kehittämisessä. Kansalliseen vähemmistöryhmään kuuluvan oppilaan on koulussa saatava äidinkielenopetusta omassa kansallisessa vähemmistökielessään. Oppilaalla ei tarvitse olla perustaitoja kielessä eikä äidinkielenopetuksen saamiseen vaadita mitään tiettyä oppilasmäärää, vaan yksittäisellä oppilaallakin on oikeus saada äidinkielenopetusta. Samaa sääntöä sovelletaan myös esikoululuokissa.

Sosiaalipalvelulaissa todetaan, että kuntien on pyrittävä siihen, että niillä on käytettävissään suomenkielistä, meänkielistä ja saamenkielistä henkilökuntaa siellä, missä heitä tarvitaan ikäihmisten hoidon ja hoivan yhteydessä.

Syrjintälain tarkoituksena on suojella yksilöitä syrjinnältä esimerkiksi etnisen alkuperän, uskonnon tai muun vakaumuksen vuoksi ja edistää ihmisten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia monella alueella yhteiskunnassa.

4.2 Tiukemmat lakimääräykset vuodesta 2019 lähtien

Vuonna 2018 laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä tarkistettiin, minkä seurauksena sitä terävöitettiin uusien tiukennettujen määräyksin, joka tulivat voimaan 1. tammikuuta 2019. Lain mukaan kuntien on tiedotettava kansallisia vähemmistöjä niiden vähemmistöoikeuksista. Lisäksi kuntien on käytävä strukturoitua vuoropuhelua kansallisten vähemmistöjen kanssa niitä koskevissa asioissa. Kuntien on edistettävä lasten ja nuorten vaikutusvaltaa. Sen lisäksi kuntien on aktiivisten toimenpiteiden ja toiminnan avulla edistettävä ja tuettava kansallisten vähemmistökielien ja kulttuurien suojelua. Kuntien on laadittava tavoitteet ja suuntaviivat vähemmistöpoliittiselle työlleen.

Laki sisältää myös tiukennetut määräykset suomen kielen hallintoalueeseen kuuluville kunnille, kuten siihen vuodesta 2010 alkaen kuuluneelle Håbon kunnalle.

4.3 Håbon kunta

Kansallisiin vähemmistöihin kuuluvilla on Håbon kunnassa oltava mahdollisuus oppia oma vähemmistökielensä, käyttää ja kehittää sitä sekä omaa kulttuuri-identiteettiään.

Kunnan on toimittava pitkäjänteisesti kansallisten vähemmistöjen oikeuksien turvaamiseksi kunnanvaltuuston päätöksen mukaisten yleisten suuntaviivojen pohjalta. Kunnan hallinto- ja toiminta-alojen on jaoteltava suuntaviivat omaan toimintaansa selviksi tavoitteiksi ja sisällytettävä toimintasuunnitelma toimintaansa. Håbon kunta kuuluu suomen kielen hallintoalueeseen, mikä merkitsee erityisiä suomen kieleen liittyviä oikeuksia.

Suuntaviivat kuvaavat kunnan työtä kansallisten vähemmistön oikeuksien turvaamiseksi vähemmistölainsäädännön pohjalta. Suuntaviivat jakavat vastuun kunnan lautakuntien ja hallintoalojen kesken ja niissä kuvaillaan, miten vähemmistölainsäädäntöä toteutetaan Håbon kunnassa.

5. Kansallisten vähemmistöjen oikeus tiedotukseen

- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta vastaa siitä, että saatavana on yleisvaltaista tietoa kansallisten vähemmistöjen oikeuksista ja kunnan vastuusta kansallista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä säädetyin lain mukaan.
- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta vastaa siitä, että osia kunnan verkkosivustosta on käännetty suomen kielelle.
- Kunnanhallituksen on yhteistyössä asianomaisten lautakuntien kanssa kehitettävä menetelmiä, joilla voidaan jatkuvasti kartoittaa työntekijöiden kielitaitoa kansallisissa vähemmistökielissä.

5.1 Kansallisten vähemmistöjen oikeus kieleen ja kulttuuriin

- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta vastaa kansallisten vähemmistökielien suojelusta ja edistämisestä.

- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan on edistettävä kansallisten vähemmistöjen mahdollisuuksia säilyttää oma kulttuurinsa ja kehittää sitä. Lapsen kulttuuri-identiteetin kehitystä ja oman vähemmistökielen käyttöä on edistettävä erityisesti.
- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta vastaa siitä, että kirjastoissa on kirjallisuutta, aikakauslehtiä ja muuta aineistoa kansallisilla vähemmistökielillä sekä tietoa kansallisten vähemmistöjen historiasta ja kulttuurista.
- Lapsi- ja koulutuslautakunnan on Håbon musiikkikoulun ja sen yhteistyön Musik i Uppland-säätiön kanssa välityksellä tarjottava kansallisten vähemmistöjen musiikkiin liittyviä konserttielämyksiä Konserttikarusellen-kiertueohjelmassa.

5.2 Kansallisten vähemmistöjen oikeus vaikutusvaltaan

- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta vastaa siitä, että kansalliset vähemmistöt saavat vaikuttaa niitä koskeviin asioihin ja että lautakunta mahdollisimman suuressa määrin neuvottelee kansallisten vähemmistöjen kanssa sellaisista asioista. Neuvonpidot voivat olla teemallisia ja niiden painopiste voi olla kielessä ja kulttuurissa, lasten päivähoitossa ja vanhustenhuollossa, läheisessä yhteistyössä sosiaalilautakunnan kanssa huoltoon ja huolenpitoon liittyvissä asioissa.
- Neuvonpidot on järjestettävä siten, että kunta käy strukturoitua vuoropuhelua vähemmistöjen kanssa voidakseen huomioida heidän mielipiteensä ja tarpeensa kunnan päätösten teossa.
- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta vastaa siitä, että lapset ja nuoret saavat vaikuttaa heitä koskeviin asioihin ja neuvotella niistä, ja lautakunta sopeuttaa siihen käytetyt neuvonpito muodot lasten ja nuorten edellytysten mukaisesti.

5.3 Koordinointi ja seuranta

- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta vastaa kansallisten vähemmistöjen oikeuksien parissa tehtävän työn koordinoinnista.
- Kunnanhallitus vastaa asianomaisten lautakuntien kansallisten vähemmistöjen oikeuksien parissa tekemän työn seurannasta. Seurannan tulee perustua suuntaviivoihin.
- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan on annettava seurantaviranomaisille selvitys kunnan työstä kansallisten vähemmistöjen oikeuksien parissa.

5.4 Pätevyyden kehittäminen ja rekrytointi

- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan on tuettava kansallisten vähemmistöjen oikeuksiin liittyviä pätevyyden kehittämistoimia sekä annettava tukea ja neuvoja kunnan lautakunnille ja hallinnonaloille.
- Asianomaisten lautakuntien on myötävaikutettava siihen, että kunnalla on kansallisia vähemmistökieliä osaavaa henkilökuntaa. Tämä koskee varsinkin niitä lautakuntia/hallinnonaloja, jotka ovat suorassa yhteydessä kunnan asukkaisiin.

- Asianomaisten lautakuntien on kartoitettava henkilökunnan taidot kansallisissa vähemmistökielissä ja tarjottava jatkokoulutusta vähemmistökielissä ja kansallisten vähemmistöjen kulttuuriperinteissä.

6. Suomen kielen hallintoalue

Hallintoaluekuntien on tarjottava esikoulua kokonaan tai olennaisilta osin suomen kielellä sekä tiedotettava vanhempia siitä. Niiden on myös tarjottava vanhustenhuoltoa kokonaan tai olennaisilta osin suomen kielellä sekä informoitava vanhustenhuollon puitteissa avustusta hakevaa. Lisäksi kuntien on huomioitava ikääntyneiden tarve oman kulttuuri-identiteetin säilyttämiseen.

6.1 Oikeus käyttää suomea yhteyksissä kuntaan

- Kunnanhallitus ja asianomaiset lautakunnat vastaavat siitä, että yksityiset henkilöt voivat käyttää suomea suullisissa ja kirjallisissa yhteyksissä kuntaan.
- Kunnanhallitus ja asianomaiset lautakunnat vastaavat siitä, että yksityisillä henkilöillä, jotka käyttävät suomea jossakin asiassa, on oikeus saada suullinen vastaus suomen kielellä. Heillä on myös oikeus saada päätös ja sen perustelu käännettyksi suomen kielelle, edellyttäen, että heiltä puuttuu juridinen edustaja.
- Kunnanhallitus ja asianomaiset lautakunnat vastaavat siitä, että tiedotetaan suomen kielellä annettavasta palvelusta. Jos palvelua saa vain määräaikoina ja määrättyissä paikoissa, siitä on ilmoitettava tiedotteissa.

6.2 Oikeus kulttuuriin suomen kielellä

- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan on erityisesti huomioitava suomenkielisten kulttuuriaktiiviteettien tarve. Lasten kulttuuri-identiteetin kehitystä ja suomen kielen käyttöä on edistettävä erityisesti. Lautakunta vastaa siitä, että kirjastoissa on kirjallisuutta, aikakauslehtiä ja muuta aineistoa suomen kielellä.

6.3 Oikeus esikouluun suomen kielellä

Lapsi- ja koulutuslautakunta vastaa siitä, että esikoulupaikka tarjotaan lapselle, jonka huoltajat hakevat lapselleen paikkaa esikoulusta, jossa koulutusta annetaan kokonaan tai olennaisilta osin suomen kielellä.

Lapselleen esikoulupaikkaa hakevilta huoltajilta on tiedusteltava, haluavatko he paikan esikoulusta, jossa koulutusta annetaan kokonaan tai olennaisilta osin suomen kielellä.

6.4 Oikeus äidinkielenopetukseen kansallisissa vähemmistökielissä

- Lapsi- ja koulutuslautakunnan on tiedotettava oikeudesta äidinkielenopetukseen kaikissa vähemmistökielissä, mikä koskee myös esikoululuokkaa.
- Lapsi- ja koulutuslautakunta vastaavat siitä, että kansallisiin vähemmistöihin kuuluvat oppilaat saavat mahdollisuuden kehittää omaa vähemmistökieltään.

- Oikeus kehittää omaa vähemmistökieltään peruskoulussa esikoululuokka mukaan lukien, erityiskoulussa, saamelaiskoulussa ja erityisperuskoulussa on voimassa riippumatta siitä, onko kieli kotona käytetty elävä kieli vai ei.
- Oikeus kansallisen vähemmistökielen opiskeluun lukiokoulussa ja erityislukiokoulussa on oppilailla, joilla on hyvät perustaidot kielessä.

6.5 Oikeus vanhustenhueltoon suomen kielellä

- Sosiaalilautakunta ja hoito- ja hoivalautakunta vastaavat siitä, että vanhustenhueltoa hakevaa informoidaan mahdollisuudesta saada vanhustenhueltoa suomen kielellä.
- Sosiaalilautakunta ja hoito- ja hoivalautakunta vastaavat siitä, että henkilölle, joka sitä haluaa, on tarjottava mahdollisuus saada vanhustenhuelton puitteissa tarjottavaa palvelua ja hoivaa kokonaan tai olennaisilta osin suomen kielen hallitsevalta henkilökunnalta.
- Sosiaalilautakunnan ja hoito- ja hoivalautakunnan on erityisesti huomioitava ikääntyneiden tarve säilyttää oma kulttuuri-identiteettinsä. Kansallisille vähemmistöille suunnatut kulttuuritilaisuudet on hyvä suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan kanssa.

6.6 Pätevyyden kehittäminen ja rekrytointi

- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan on tuettava kansallisten vähemmistöjen oikeuksiin liittyviä osaamisen kehittämistoimia sekä annettava tukea ja neuvontaa kunnan lautakunnille ja hallinnonaloille.
- Asianomaisten lautakuntien on myötävaikutettava siihen, että käytävissä on kansallisia vähemmistökieliä osaavaa henkilökuntaa. Tämä koskee erityisesti niitä lautakuntia/hallinnonaloja, jotka ovat suorassa yhteydessä kunnan asukkaisiin.
- Asianomaisten lautakuntien on kartoitettava henkilökunnan taidot kansallisissa vähemmistökielissä ja tarjottava jatkokoulutusta vähemmistökielissä ja kansallisten vähemmistöjen kulttuuriperinteissä.

6.7 Koordinointi ja seuranta

- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta vastaa kansallisten vähemmistöjen oikeuksien parissa tehtävän työn koordinoinnista.
- Kunnanhallitus vastaa asianomaisten lautakuntien kansallisten vähemmistöjen oikeuksien parissa tekemän työn seurannasta. Seurannan tulee perustua suuntaviivoihin.
- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan on annettava seurantaviranomaisille selvitys kunnan työstä kansallisten vähemmistöjen oikeuksien parissa.

7. Vähemmistöpolitiikan toteutumisen tarkastus

7.1 Kansainväliset tarkastukset

Euroopan neuvoston kansallisia vähemmistöjä koskevat yleissopimukset allekirjoittavien valtioiden on säännöllisin väliajoin jätettävä neuvostolle raportit, joissa annetaan tiedot yleissopimuksen vaatimusten täyttämiseksi toteutetuista oikeudellisista ja muista toimenpiteistä. Raporttien tarkastajina toimivat neuvoa-antava komitea ja asiantuntijakomitea, jotka tekevät ns. tarkastuskäyntejä ja tapaavat tällöin hallituksen ja kansallisten vähemmistöjen edustajat. Sen jälkeen Euroopan neuvosto voi esittää suosituksiaan.

Ruotsi on yleissopimusten allekirjoittamisen jälkeen jättänyt useita raportteja, ja tänne on tultu useamman kerran tarkastuskäynnille. Ruotsia on, erityisesti ennen lakimääräysten tiukentamista vuonna 2010, kritisoitu melko paljon yleissopimusten mukaisten säännösten noudattamatta jättämisestä, ja vaatimuksia muutoksista on esitetty monella alueella. 2018 lakia tarkistettiin ja sen seurauksena siihen tehtiin uusia määräyksiä, jotka tulivat voimaan 1. tammikuuta 2019.

12. syyskuuta 2018 Euroopan neuvosto antoi viimeksi päätöslauselman, joka koski kansallisten vähemmistöjen ja saamelaiden tilannetta Ruotsissa.

7.2 Kansalliset tarkastukset

Tukholman lääninhallituksella ja Saamelaiskäräjillä on vastuu vähemmistöpolitiikan seurannasta ja ne antavat vuosittain hallitukselle raportin vähemmistöpolitiikan kehityksestä ja siitä, miten hallintoviranomaiset toteuttavat vähemmistölain mukaisia määräyksiä. Lääninhallitus ja Saamelaiskäräjät valottavat raporteissaan erityisesti vähemmistöpolitiikan kehitystä osa-alueilla syrjintä ja haavoittuvuus, vaikutusvalta ja osallisuus sekä kieli ja kulttuuri-identiteetti.

Viimeisin raportti vuodelta 2017 osoittaa, että viranomaisten tietoisuus vähemmistöpoliittisista asioista on kasvanut, mutta vieläkin vaaditaan lisätoimia kansallisten vähemmistöjen kieleen ja kulttuuriin liittyvien oikeuksien edistämiseksi. Kuten aikaisempinakin vuosina vuoden 2017 seuranta osoittaa, että suomen, meänkielen ja saamen hallintoalueilla asuvilla henkilöillä on suurimmat mahdollisuudet saada vähemmistöoikeutensa tyydytetyiksi.